

KOMISJONI TEATIS

Euroopa Liidu raamistik riigiabi jaoks, mida antakse avalike teenuste eest makstava hüvitisena
(2011)

(EMPs kohaldatav tekst)

(2012/C 8/03)

1. EESMÄRK JA REGULEERIMISALA

1. Et teatavad üldist majandushuvi pakkuvad teenused saaksid toimida põhimõtetel ja tingimustel, mis võimaldaksid neil täita nende eesmärki, võib juhul, kui teenuse pakkumisest saadav tulu ei võimalda katta avaliku teenuse osutamise kohustusest tulenevaid kulusid, olla vaja riiklike ametiasutuste finantstoetust.
2. Euroopa Liidu Kohtu praktikast⁽¹⁾ tuleneb, et avalike teenuste eest makstav hüvitis ei kujuta endast riigiabi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, kui see hüvitis vastab teatavatele tingimustele⁽²⁾. Kui need tingimused on täidetud, siis aluslepingu artiklit 108 ei kohaldata.
3. Kui avaliku teenuse pakkumise eest makstav hüvitis nimetatud tingimusi ei täida, ja niivõrd, kui on täidetud aluslepingu artikli 107 lõikes 1 sätestatud üldised abikõlblikkuse kriteeriumid, on hüvitise näol tegu riigiabiga ja see on hõlmatud aluslepingu artiklitega 106, 107 ja 108.
4. Komisjon selgitas oma teatistes Euroopa Liidu riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes⁽³⁾ tingimusi, mille puhul tuleb avaliku teenuse osutamise eest makstavat hüvitist lugeda riigiabiks. Peale selle sätestab komisjon oma määruses (Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes)⁽⁴⁾ tingimused, mille puhul ei tuleks avaliku teenuse osutamise eest makstavaid väikseid hüvitussummasid lugeda liikmesriikidevahelist kaubandust mõjutavaks ja/või konkurentsi moonutavaks või moonutada ähvardavaks. Sellistel asjaoludel ei ole hüvitis hõlmatud aluslepingu artikli 107 lõikega 1 reguleerimisalasse ning ei ole seega hõlmatud aluslepingu artikli 108 lõikes 3 ette nähtud teatamismenetlusega.
5. Aluslepingu artikli 106 lõige 2 on õiguslik alus üldist majandushuvi pakkuvate teenuste jaoks antava riigiabi sobivuse hindamiseks. Selles on sätestatud, et ettevõtjad, kellele on tehtud ülesandeks üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine või kes on fiskaalmonopolid, alluvad Euroopa Liidu toimimise lepingu eeskirjadele, eriti konkurentsieskirjadele. Aluslepingu artikli 106 lõikega 2 nähakse siiski ette erand lepingus sisalduvatest eeskirjadest niivõrd, kui konkurentsieskirjade kohaldamine takistaks juriidiliselt või faktiliselt antud ülesannete täitmist. Nimetatud erand kehtib üksnes juhul, kui kaubanduse arengut ei mõjutata määral, mis oleks vastuolus Euroopa Liidu huvidega.
6. Komisjoni otsus 2012/21/EL⁽⁵⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes⁽⁶⁾ määrab kindlaks tingimused, mille korral võib teatavaid avalike teenuste osutamise eest makstavaid hüvitisi lugeda kokkusobivaks aluslepingu artikli 106 lõikega 2 ja vabaks aluslepingu artikli 108 lõike 3 kohasest eelneva teatamise kohustusest.
7. Käesolevas teatistes sätestatud põhimõtteid kohaldatakse seetõttu avaliku teenuse osutamise hüvitise suhtes üksnes juhul, kui see kujutab endast riigiabi, mis ei ole hõlmatud otsusega 2012/21/EL. Vastavalt aluslepingu artikli 108 lõikele 3 kehtib sellise hüvitise puhul eelneva teatamise kohustus. Käesolevas teatistes esitatakse tingimused, mille puhul kõnealust riigiabi võib lugeda siseturuga

⁽¹⁾ Otsused kohtuasjas C-280/00 Altmark Trans GmbH ja Regierungspresidium Magdeburg vs. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH („Altmark”) (EKL 2003, lk I-7747) ja otsus liidetud kohtuasjades C-34/01 kuni C-38/01 Enirisorse SpA vs. Ministero delle Finanze (EKL 2003, lk I-14243).

⁽²⁾ Euroopa Kohus leidis Altmarki juhtumi puhul, et avalike teenuste eest makstav hüvitis ei ole riigiabi nelja kumulatiivse kriteeriumi täitmise korral. Esiteks peab abi saav ettevõtja realselt täitma avaliku teenuse osutamise kohustust ning tema kohustused peavad olema selgelt määratletud Teiseks peavad kulude hüvitamise parameetrid olema objektiivsed, läbipaistvad ja eelnevalt kehtestatud. Kolmandaks ei tohi hüvitis ületada avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmisega kaasnevate kulude täielikuks või osaliseks katmiseks vajalikku summat, võttes arvesse asjaomast tulu ja mõistlikku kasumit nende kohustuste täitmise eest. Ja lõpuks – kui avaliku teenuse osutamise kohustust täitvat ettevõtjat ei ole valitud riigihankemenetluse raames, mis võimaldaks valida välja pakkuja, kes suudab nimetatud teenuseid osutada ühiskonnale madalaimate kuludega, tuleb vajaliku hüvitise suuruse määramiseks analüüsida kulusid, mida kannaks nimetatud kohustuste täitmisel ettevõtja, mida juhitakse nõuetekohaselt ja millel on vajalikud vahendid.

⁽³⁾ Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 23.

⁽⁴⁾ Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 4.

⁽⁵⁾ ELT L 7, 11.1.2012, lk 3.

⁽⁶⁾ ELT L 7, 11.1.2012.

kokkuvõttaks vastavalt aluslepingu artikli 106 lõikele 2. See asendab ühenduse raamistiku riigiabi jaoks, mida antakse avalike teenuste eest makstava hüvitisena ⁽¹⁾.

8. Käesolevas teatistes sätestatud põhimõtted kehtivad avalike teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes õhu- ja meretranspordi valdkonnas, piiramata liidu valdkondlike õigusaktide rangemate erisätete kohaldamist. Neid ei kohaldata maismaatranspordi ja avaliku ringhäälingu sektoris, mille suhtes kohaldatakse komisjoni teatist riigiabi eeskirjade kohta avaliku ringhäälingu jaoks ⁽²⁾.
9. Raskustes olevatele üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutajatele antavat abi hinnatakse vastavalt raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevatele ühenduse suunistele ⁽³⁾.
10. Käesolevas teatistes sätestatud põhimõtteid kohaldatakse, piiramata:
  - a) liidu konkurentsi valdkonna õigusaktidega (eelkõige aluslepingu artiklid 101 ja 102) kehtestatud nõudmisi;
  - b) liidu riigihangete valdkonna õigusaktidega kehtestatud nõudmisi;
  - c) komisjoni 16. novembri 2006. aasta direktiivi 2006/111/EÜ (liikmesriikide ja riigi osalusega äriühingute vaheliste finantsuhete läbipaistvuse ning teatavate ettevõtjate finantslähipaistvuse kohta) ⁽⁴⁾ sätteid;
  - d) aluslepingust või liidu sektorikohastest õigusaktidest tulenevaid täiendavaid nõudmisi.

2. AVALIKE TEENUSTE EEST MAKSTAVA HÜVITISENA ANTAVA RIIGIABI SISETURUGA KOKKUSOBIVUSE TINGIMUSED

2.1. Üldsätted

11. Siseturu praegusel arenguetapil võib kuulutada otsuse 2012/21/EL kohaldamisalast väljajääva abi aluslepingu artikli 106 lõikega 2 kokkuvõttaks, kui see on vajalik asjaomase üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamiseks ja see ei mõjuta kaubanduse arengut liidu huvide vastasel määral. Sellise tasakaalu saavutamiseks peavad olema täidetud jaotistes 2.2 kuni 2.10 esitatud tingimused.

2.2. Üldist majandushuvi pakkuvad teenused aluslepingu artikli 106 tähenduses

12. Abi tuleb anda tegeliku ja õigesti määratletud üldist majandushuvi pakkuva teenuse eest, nagu viidatakse aluslepingu artikli 106 lõikes 2.
13. Komisjon esitas oma teatistes Euroopa Liidu riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes suunised üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratluse suhtes esitavate nõudmiste kohta. Eelkõige ei tohi liikmesriigid kehtestada konkreetseid avaliku teenuse osutamise kohustusi teenuste puhul, mida juba pakuvad või võivad pakkuda rahuldavalt ning tingimustel, mis on kooskõlas avalikkuse riigi poolt määratletud huvidega (näiteks hind, objektiivsed kvaliteediomadused, teenuse jätkuvus ja kättesaadavus) tavalistel turutingimustel toimivad ettevõtjad. Küsimuses, kas teenust võib pakkuda turg, piirdub komisjoni hinnang kontrollimisega, kas liikmesriigi määratluses ei ole ilmselgeid vigu, v.a juhtudel, kui liidu õigusega on kehtestatud rangemad normid.
14. Liikmesriigid peaksid käesolevas teatistes sätestatud põhimõtete kohaldamise eesmärgil näitama, et nad on pööranud nõuetekohast tähelepanu vajadusele avalike teenuste järele, kasutades tarbijate ja teenusepakkujate huvide arvesse võtmiseks avalikke arutelusid või muid asjakohaseid vahendeid. See ei kehti juhul, kui on selge, et uus konsultatsioon ei anna võrreldes äsjasega märkimisväärset lisaväärtust.

2.3. Vajadus ülesande andmise akti järele, mis täpsustaks avalike teenuste osutamise kohustusi ja hüvitiste väljaarvutamise meetodeid

15. Üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine tuleb anda ettevõtjale ülesandeks ühe või mitme aktiga, mille vormi määrab kindlaks liikmesriik. Liikmesriik tähendab käesolevas kontekstis nii keskvoimu kui ka piirkondlikke ja kohalikke asutusi.
16. Selles aktis või nendes aktides tuleb täpsustada eelkõige:
  - a) avalike teenuste osutamise kohustuse täpne laad ja kestus;
  - b) asjaomane ettevõtja ja vajaduse korral territoorium;
  - c) ülesande andva ametiasutuse poolt ettevõtjale antavate ainu- või erioiguste laad;
  - d) hüvitismehhanismi kirjeldus ning hüvitise arvutamise, järelevalve ja läbivaatamise parameetrid ning

⁽¹⁾ ELT C 297, 29.11.2005, lk 4.

⁽²⁾ ELT C 257, 27.10.2009, lk 1.

⁽³⁾ ELT C 244, 1.10.2004, lk 2.

⁽⁴⁾ ELT L 318, 17.11.2006, lk 17.

e) ülemääraste hüvitiste maksmise vältimise ja tagasinõudmise kord.

2.4. Antava ülesande kestus

17. Ülesande kestust tuleks põhjendada viitega objektiivsetele kriteeriumidele nagu mitteüleantava põhivara amortiseerimisvajadusele. Põhimõtteliselt ei tohiks ülesande andmise akti kehtivusaeg ületada ajavahemikku, mis on vajalik kõige olulisemate üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamiseks vajalike varade amortiseerimiseks.

2.5. Vastavus direktiivile 2006/111/EÜ

18. Abi loetakse siseturuga kokkusobivaks aluslepingu artikli 106 lõike 2 alusel üksnes juhul, kui ettevõtja järgib direktiivi 2006/111/EÜ⁽¹⁾ nõudeid, kui see on asjakohane. Nimetatud direktiivile mittevastav abi loetakse kaubanduse arengut mõjutavaks sellisel määral, et see on vastuolus liidu huvidega aluslepingu artikli 106 lõike 2 tähenduses.

2.6. Vastavus liidu riigihangete eeskirjadele

19. Abi loetakse vastavalt aluslepingu artikli 106 lõikele 2 siseturuga kokkusobivaks ainult juhul, kui vastutav ametiasutus, usaldades kõnealusele ettevõtjale teenuse pakkumise ülesande, täidab või kohustub täitma kohaldatavaid liidu riigihangete eeskirju, sealhulgas kõiki läbipaistvuse, võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise nõudeid, mis tulenevad otse aluslepingust või vajaduse korral liidu sekundaarsetest õigusaktidest. Sellistele eeskirjadele ja nõuetele mittevastav abi loetakse kaubanduse arengut mõjutavaks sellisel määral, et see on vastuolus liidu huvidega aluslepingu artikli 106 lõike 2 tähenduses.

2.7. Diskrimineerimisest hoidumine

20. Kui ametiasutus annab üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise ülesande mitmele ettevõtjale, tuleks hüvitis arvutada iga ettevõtja puhul sama meetodi alusel.

2.8. Hüvitise suurus

21. Hüvitise suurus ei tohi ületada üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise kohustuse täitmiseks vajalikke netokulusid⁽²⁾ koos mõistliku kasumiga.

⁽¹⁾ Direktiiv 2006/111/EÜ liikmesriikide ja riigi osalusega äriühingute vaheliste finantsühete läbipaistvuse ning teatavate ettevõtjate finantsläbipaistvuse kohta.

⁽²⁾ Käesolevas kontekstis tähendavad netokulud kas netokulusid, nagu need on määratletud punktis 25, või kulusid, millest on lahutatud tulud, kui ei saa kohaldada kulude netokokkuhoiu meetodit.

22. Hüvitise suuruse võib määrata kindlaks kas eeldatavate kulude ja tulude alusel, tegelike kulude ja tulude alusel või nende kahe kombinatsiooni alusel, sõltuvalt tõhususe suurendamise stiimulitest, mida liikmesriik soovib algusest peale pakkuda vastavalt punktidele 40 ja 41.

23. Kui hüvitis põhineb tervenisti või osaliselt eeldatavatel kuludel ja tuludel, tuleb need täpsustada ülesande andmise aktis. Need peavad põhinema selle majanduskeskkonna usutataval ja jälgitaval parameetritel, kus üldist majandushuvi pakkuvat teenuse osutatakse. Need peavad võimaluse korral toetuma sektorit reguleerivate asutuste või muude ettevõtjast sõltumatute üksuste oskusteabele. Liikmesriigid peavad täpsustama allikad, millel nimetatud eeldused põhinevad⁽³⁾. Kuluprognosis peab kajastama üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutaja eeldatavat tõhususe kasvu talle antud ülesande täitmise jooksul.

Teenuse pakkumise kohustuse täitmiseks vajalikud netokulud

24. Netokulud, mis on vajalikud või eeldatavasti vajalikud avaliku teenuse pakkumise kohustuse täitmiseks, tuleks arvutada võimaluse korral kulude netokokkuhoiu meetodit kasutades, kui seda nõuab liidu või liikmesriigi õigus, ja võimaluse korral ka muudel juhtudel.

Kulude netokokkuhoiu meetod

25. Kulude netokokkuhoiu meetodi raames arvutatakse avaliku teenuse pakkumise kohustuse täitmiseks vajalikud või eeldatavalt vajalikud kulud kui avaliku teenuse pakkumise kohustusega teenusepakkuja netokulude ja sama, kuid ilma nimetatud kohustuseta teenusepakkuja netokulude või kasumi vahe. Õigesti tuleb hinnata teenusepakkuja eeldatavat kulude kokkuhoiu ja eeldatavalt saamata jäävaid tulusid avaliku teenuse pakkumise kohustuse puudumisel. Netokulude arvutamisel tuleks hinnata üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutaja saadavaid toetusi, sealhulgas niivõrd kui võimalik ka immateriaalseid toetusi.

26. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/22/EÜ (universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul)⁽⁴⁾ IV lisa ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiivi 97/67/EÜ (ühenduse

⁽³⁾ Avalikud teabeallikad, üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutaja varasem kulude tase, konkurentide kulude tasemed, ärikavad, tööstusharukohased aruanded jne.

⁽⁴⁾ ELT L 108, 24.4.2002, lk 51.

postiteenuste siseturu arengut ja teenuse kvaliteedi parandamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta) ⁽¹⁾ I lisa sisaldavad üksikasjalikumaid juhiseid selle kohta, kuidas kohaldada kulude netokokkuhoiu meetodit.

27. Ehkki komisjon peab kulude netokokkuhoiu meetodit kõige täpsemaks avaliku teenuse kohustuse täitmisega seotud kulude kindlaksmääramise meetodiks, võib olla juhtumeid, mille puhul ei ole see meetod kasutatav või asjakohane. Sellistel juhtudel võib komisjon nõustuda muude avaliku teenuse pakkumise kohustuste täitmiseks vajalike netokulude arvutamise meetodite, näiteks kulude jaotamisel põhineva meetodi kasutamisega.

Kulude jaotamisel põhinev meetod

28. Kulude jaotamise meetodit kasutades saab avaliku teenuse pakkumise kohustuse täitmiseks vajalikke kulusid arvutada määratud teenusepakkuja avaliku teenuse pakkumise kohustuse täitmisel tekkivate kulude ja tulude vahena, nagu on täpsustatud ülesande andmise aktis.
29. Arvesse võetavad kulud sisaldavad kõiki üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamiseks vajalikke kulusid.
30. Kui kõnealuse ettevõtja tegevus piirdub üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamisega, võib arvesse võtta kõik ettevõtja kantud kulud.
31. Juhul kui ettevõtja tegevus ei piirdu üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamisega, võivad arvesse võetavad kulud hõlmata kõiki avaliku teenuse pakkumise kohustuse täitmiseks vajalikke otseseid kulusid ja asjakohast osa kaudsetest kuludest, mis on ühised nii üldist majandushuvi pakkuvate teenuste pakkumise kui ka muu tegevuse puhul. Kulud, mis on seotud muu tegevusega, peavad hõlmama kõiki otseseid kulusid ja asjakohase osa ühistest kuludest. Et määrata kindlaks asjakohane osa ühistest kuludest, võidakse võrdluseks võtta ressursside kasutamise turuhinnad ⁽²⁾, kui need on olemas. Selliste turuhindade puudu-

misel saab määrata asjakohase osa ühistest kuludest mõistliku kasumi taseme kaudu ⁽³⁾, mille saamist ettevõtjalt eeldatakse üldist majandushuvi pakkuvatest teenustest välja- poole jääva tegevusega, või mõne muu meetodiga, kui see on asjakohasem.

Tulud

32. Arvesse võetavad tulud peavad hõlmama vähemalt üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamisest saadud tulusid, nagu on kirjeldatud ülesande andmise aktis, ja ülemäärast kasumit, mis tuleneb muude tegevustega seotud eri- või ainuõigustest, nagu nimetatud punktis 45, isegi kui see on seotud muu tegevusega, sõltumata sellest, kas see ülemäärane kasum on riigiabi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses või mitte.

Mõistlik kasum

33. Mõistliku kasumi all tuleks mõista keskmist kapitali tasuvuse määra ⁽⁴⁾, mida vajab keskmine ettevõtja, kaaludes riski taset arvestades, kas pakkuda kogu ülesande andmise akti kehtivuse ajal üldist majandushuvi pakkuvat teenust või mitte. Riski tase sõltub asjaomasest sektorist, teenuse liigist ja hüvitismehhanismi iseloomust.
34. Juhul kui see on nõuetekohaselt põhjendatud, võib kapitali tasuvuse määra asemel kasutada mõistliku kasumi suuruse määramisel muid kasumi taseme näitajaid, nagu omakapitali keskmine tasuvus ülesande täitmise ajal ⁽⁵⁾, kasutatud kapitali tasuvus, vara tasuvus või müügitulu.
35. Kui näitaja on valitud, peab liikmesriik esitama komisjonile tõendid selle kohta, et kavandatud kasum ei ületa taset, mida vajab keskmine ettevõtja, kaaludes, kas pakkuda teenust või mitte, näiteks viidates konkurentsipõhistel tingimustel sõlmitud samalaadsete lepingute puhul saavutatud tasuvusele.

⁽¹⁾ EÜT L 15, 21.1.1998, lk 14.

⁽²⁾ Euroopa kohus kirjeldas Chronoposti juhtumi puhul (liidetud kohtuasjad C-83/01 P, C-93/01 P ja C-94/01 P, *Chronopost SA*, EKL 2003 lk I-6993) „tavalisi turutingimusi” järgmiselt: „La Poste'i olukorra ja reserveeritud sektoris mittetegutseva ettevõtjate kontserni olukorra vahelise võrdlusemomendi puudumisel tuleb „tavalisi turutingimusi”, mis on paratamatult hüpoteetilised, hinnata lähtuvalt kättesaadavatest objektiivsetest ja kontrollitavatest asjaoludest.”

⁽³⁾ Mõistlikku kasumit hinnatakse ettevaatavalt (pigem eeldatava kui realiseeritud kasumi alusel), et mitte võtta ettevõtjalt stiimulit suurendada tõhusust, tegutsedes väljaspool üldist majandushuvi pakkuvate teenuste raame.

⁽⁴⁾ Kapitali tasuvuse määr on määratletud siin kui kogu sisemine tasuvusmäär, mille ettevõtja saab investeeritud kapitalilt projekti kestuse jooksul, st lepingu rahavoogude sisemine tasuvusmäär.

⁽⁵⁾ Konkreetse aasta raamatupidamismõõdik „omakapitali keskmine tasuvus” on määratletud kui maksueelse kasumi ja omakapitali suhe asjaomasel aastal. Aasta keskmist omakapitali tasuvust tuleks arvutada antava ülesande kogu kestuse kohta, kasutades diskontotegurina kas ettevõtja kapitalikulud või komisjoni viitemäära käsitlevas teatises täpsustatud määra, sõltuvalt sellest, kumb on asjakohasem.

36. Kapitali tasuvuse määra, mis ei ületa asjaomast vahetustehingute intressimäära⁽¹⁾ pluss 100 baaspunkti⁽²⁾, loetakse igal juhul mõistlikuks. Asjaomane vahetustehingute intressimäär on vahetustehingute intressimäär, mille tähtaeg ja vääring vastavad ülesande andmise aktis kasutatule.
37. Kui üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine on seotud olulise äri- või lepinguriskiga, näiteks seepärast, et hüvitist on kindlasummalise makse kujul, mis katab eeldatavad netokulud ja mõistliku kasumi ja ettevõtja toimib konkurentsipõhises keskkonnas, siis ei või mõistlik kasum ületada taset, mis vastab riski tasemega proportsionaalsele kapitali tasuvuse määrale. See määr tuleks määrata võimaluse korral kindlaks viitega sellisele kapitali tasuvuse määrale, mis saavutatakse samalaadsete avaliku teenuse lepingute puhul konkurentsipõhistel tingimustel (näiteks pakkumismenetluse raames sõlmitud lepingud). Kui sellist meetodit ei ole võimalik kasutada, võib kasutada muid kapitali tasuvuse kindlaksmääramise meetodeid koos põhjendusega⁽³⁾.
38. Kui üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine ei ole seotud märkimisväärse äri- või lepinguriskiga, näiteks seepärast, et üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamisest tekkivad netokulud hüvitatakse tagantjärele täielikult, ei või ületada mõistliku kasumi taset, mis vastab punktis 36 täpsustatud tasemele. Selline hüvitismehhanism ei paku avaliku teenuse pakkujale mingeid stiimuleid tõhususe suurendamiseks. Seepärast piirdub selle kasutamine juhtudega, kui liikmesriik suudab põhjendada, et tootmise tõhususe arvessevõtmine ja lepingu tõhususe kasvu stimuleeriva ülesehituse kasutamine ei ole võimalik või asjakohane.

Tõhususe suurendamise stiimulid

39. Hüvitamise meetodi kindlaksmääramisel peavad liikmesriigid võtma kasutusele stiimulid kõrgetasemeliste üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise tõhustamiseks, v.a juhul, kui nad suudavad nõuetekohaselt põhjendada, et see ei ole võimalik või asjakohane.
40. Tõhususe suurendamise stiimuleid saab kujundada mitmel moel, vastavalt sellele, mis sobib kõige paremini iga

juhtumi või sektori eripäraga. Näiteks võivad liikmesriigid määrata ette kindla hüvitise taseme, mis arvestab ja hõlmab sellist tõhususe kasvu, mida võib ettevõtjalt ülesande andmise akti kehtivusajal eeldada.

41. Alternatiivina võivad liikmesriigid kindlaks määrata tootmise tõhustamise eesmärgid ülesande andmise aktis. Sellisel juhul seatakse hüvitise tase sõltuvusse eesmärkide saavutamise ulatusest. Kui ettevõtja ei saavuta eesmärke, tuleks hüvitist vähendada ülesande andmise aktis määratletud arvutusmeetodit kasutades. Ja vastupidi, kui ettevõtja ületab eesmärgid, tuleks hüvitist suurendada ülesande andmise aktis täpsustatud meetodil. Tootlikkuse tõhususe suurendamisega seotud preemiad tuleb sätestada tasemel, mis võimaldab neid tasakaalustatult jagada ettevõtja ja liikmesriigi ja/või kasutajate vahel.
42. Kõik sellised tõhususe suurendamise stiimulid peavad põhinema ülesande andmise aktis sätestatud objektiivsetel ja mõõdetavatel kriteeriumidel ning need kuuluvad tagantjärele hindamisele üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutajast sõltumatu üksuse poolt.
43. Tõhususe suurenemine ei tohiks vähendada pakutava teenuse kvaliteeti ja peaks olema kooskõlas liidu õiguses sätestatud normidega.

Sätted ettevõtjate kohta, kes tegelevad lisaks üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamisele veel muu tegevusega või osutavad mitut üldist majandushuvi pakkuvat teenust

44. Kui ettevõtja tegevus hõlmab nii üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamist kui ka muud tegevust, peavad sisemisest raamatupidamisarvestusest üheselt selguma üldist majandushuvi pakkuvate teenuste ning muude teenuste osutamise seadnud kulud ja tulud kooskõlas punktis 31 sätestatud põhimõtetega. Kui ettevõtjale on tehtud ülesandeks mitme üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamine kas seetõttu, et ülesande andnud ametiasutused on erinevad või seetõttu, et nende teenuste olemus on erinev, peab olema nende ettevõtjate sisemisest raamatupidamisarvestusest võimalik kontrollida, kas erinevate üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamisega seoses makstakse ülemääraseid hüvitisi või mitte.
45. Kui ettevõtjal on eri- või ainuõigusi, mis on seotud muu tegevusega kui üldist majandushuvi pakkuvad teenused ning mille eest talle antakse hüvitist ja millest saadav kasum on suurem kui mõistlik kasum, või kui see ettevõtja saab riigilt muid soodustusi, siis tuleb need sõltumata nende liigitusest aluslepingu artikli 107 lõike 1 alusel arvesse võtta ja lisada ettevõtja tuludele. Mõistlikku kasumit tegevuselt, millele ettevõtjal on eri- või ainuõigusi, tuleb hinnata ettevaatavalt, võttes arvesse asjaomase ettevõtja riski või selle puudumist.

⁽¹⁾ Vahetustehingute intressimäär ei ole enam sama, mis pankadevaheline laenuintressimäär (IBOR). Seda kasutatakse finantsturgudel võrdlusmäärana rahastamise intressimäära otsustamiseks.

⁽²⁾ 100 baaspunkti suurune preemia on mõeldud muu hulgas kompenseerima likviidsusriski, mis on seotud asjaoluga, et üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutaja, kes investeerib selle kapitali üldist majandushuvi pakkuva teenuse lepingusse, paneb sellele kapitalile ülesande andmise akti kehtivuse ajaks piirangud ning ei saa oma osalust kiiresti ja müüa sama väikeste müügikuludega, kui seda saab teha laialdaselt kasutatava ja likviidse riskivaba vara puhul.

⁽³⁾ Näiteks võrreldes kasumit ettevõtja kõnealuse tegevusega seotud kapitalikulude kaalutud keskmisega või sektori viimaste aastate keskmise kapitali tasuvusega, võttes arvesse seda, kas ajaloolised andmed võivad olla asjakohased tuleviku prognoosimiseks.

Selles hindamises tuleb võtta arvesse tõhususe suurendamise stiimuleid, mille liikmesriik on kasutusele võtnud kõnealuste teenuste osutamise suhtes.

46. Liikmesriik võib otsustada, et kasum, mis tuleneb muust tegevusest kui üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamine, eelkõige nendest tegevustest, mille puhul kasutatakse üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamiseks vajalikku infrastruktuuri, tuleb suunata täielikult või osaliselt üldist majandushuvi pakkuvate teenuste rahastamisele.

Ülemäärane hüvitis

47. Ülemäärase hüvitisena tuleb mõista hüvitist, mille suurus ületab kogu lepingu kehtivusaja kohta punktis 21 kindlaksmääratud abi summa. Nagu sätestatud punktides 39–42, võib ettevõtja ootamatult suurest tõhususe kasvust tuleneva ülejäägi, juhul kui ülesande andmise aktis on nii sätestatud, täiendava mõistliku kasumina endale jätta ⁽¹⁾.

48. Kuna ülemäärane hüvitis ei ole üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamiseks vajalik, on see kokkusobimatu riigiabi.

49. Liikmesriigid peavad tagama üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise vastavuse käesolevas teatises sätestatud nõuetele ja eelkõige selle, et ettevõtjad ei saaks hüvitist rohkem käesolevas jaotises sätestatud nõudmistele kohaselt määratud summast. Nad peavad esitama komisjoni nõudmisel tõendeid selle kohta. Liikmesriigid peavad korraldama korrapäraseid kontrollimisi või tagavad selliste kontrollimiste läbiviimise ülesande lõppemisel, kuid mitte harvemini kui iga kolme aasta järel. Muul viisil kui avaldatud riigihanke pakkumiskutse ⁽²⁾ kaudu antud abi puhul tuleb viia kontrollimisi läbi vähemalt iga kahe aasta järel.

50. Kui liikmesriik on eelnevalt kehtestanud kindla hüvitise taseme, mis arvestab ja kaasab piisavalt tõhususe kasvu, mida võib avaliku teenuse osutaja puhul ülesande andmise akti kehtivuse ajal tulude ja kulude õige jaotuse ja mõistlike ootuste alusel eeldada, nagu käesolevas jaotises kirjeldatud, piirdub ülemäärase hüvitise kontroll selle kontrollimisega, kas kasumi tase, millele teenusepakkujal on vastavalt ülesande andmise aktile õigus, on ettevaatavalt tõepoolest mõistlik.

⁽¹⁾ Samamoodi kannab ettevõtja osaliselt eeldatust väiksemast tõhususe kasvust tuleneva puudujäägi, juhul kui ülesande andmise aktis on nii sätestatud.

⁽²⁾ Näiteks seoses sisemiste lepingute, konkurentsivabade kontsessioonide või ilma eelneva avaldamiseta riigihankemenetlustega antud abi.

2.9. Täiendavad nõuded, mida võib vaja olla selleks, et vältida kaubanduse arengu mõjutamist sellises ulatuses, mis oleks vastuolus Euroopa Liidu huvidega

51. Jaotistes 2.1 kuni 2.8 esitatud nõuded on üldjuhul piisavad tagamaks, et abi ei moonutaks konkurentsi liidu huvide vastaselt.

52. On võimalik, et teatavatel erakorralistel asjaoludel võivad tõsised konkurentsimoonutused siseturul jääda tähelepanuta ja abi võib mõjutada kaubandust liidu huve kahjustaval määral.

53. Sellisel juhul uurib komisjon, kas selliseid moonutusi saab pehendada, nõudes liikmesriigilt teatavate tingimuste täitmist või kohustuste võtmist.

54. Liidu huve kahjustavaid tõsiseid konkurentsimoonutusi võib tekkida vaid erandjuhtudel. Komisjon pöörab tähelepanu üksnes neile moonutustele, mille puhul abil on märkimisväärne negatiivne mõju teistele liikmesriikidele ja siseturu toimimisele, näiteks kui see takistab oluliste majandusharude ettevõtjatel saavutada tegevuse sellist mahtu, mis oleks vajalik tõhusaks tegutsemiseks.

55. Sellised moonutused võivad tekkida näiteks juhul, kui ülesanne antakse ajavahemikuks, mida ei saa põhjendada objektiveerimistingimustega (näiteks mitteüleantava põhivara amortiseerimisvajadusega) või antakse mitmeid ülesandeid (mis antakse tavaliselt eraldi, vähendamata sotsiaalset kasu ja vähendamata täiendavalt teenuse osutamise tõhusust ja tulemuslikkust). Sellisel juhul uurib komisjon, kas sama avalikku teenust saaks pakkuda sama hästi vähem moonutataval viisil, näiteks piirates antava ülesande kestust või ulatust või andes ülesanded eraldi.

56. Veel üks olukord, mis võib nõuda lähemat uurimist, võib tekkida juhul, kui liikmesriik teeb avaliku teenuse pakkujale ilma konkurentsipõhise valikumenetluseta ülesandeks osutada üldist majandushuvi pakkuvat teenust reserveerimata turul, kus väga sarnaseid teenuseid üldist majandushuvi pakkuva teenuse puudumisel juba pakutakse või võib nende pakkimist oodata lähitulevikus. Selline negatiivne mõju kaubanduse arengule võib olla tugevam siis, kui üldist majandushuvi pakkuvat teenust tuleb pakkuda kui mis tahes tegeliku või võimaliku pakkuja kuludest odavamalt, piirates konkurentide turulepääsu. Ehkki komisjon austab täielikult liikmesriigi suurt valikuvabadust üldist majandushuvi pakkuva teenuse määramiseks, võib ta nõuda muudatuste tegemist (näiteks abi jagamise korras) juhul, kui ta suudab usutavalt tõestada, et sama üldist

majandushuvi pakkuvat teenust oleks võimalik pakkuda tarbijate jaoks samaväärsetel tingimustel viisil, mis oleks vähem moonutav ja liikmesriigi jaoks odavam.

57. Lähem uurimine on õigustatud ka siis, kui teenuse osutamise kohustuse andmine on seotud eri- või ainuõigustega, mis piiravad konkurentsi siseturul liidu huvide vastasel määral. Selliste juhtumite tuvastamise peamiseks viisiks jääb aluslepingu artikli 106 lõige 1, ent riigiabi ei saa lugeda kokkusobivaks, kui ainuõigus annab eelise, mida ei saaks jaotises 2.8 kirjeldatud üldist majandushuvi pakkuva teenuse netokulude arvutamise meetodika alusel õigesti hinnata, mõõta või mõista.
58. Komisjon pöörab tähelepanu ka olukordadele, mille puhul abi võimaldab ettevõtjal rahastada sellise infrastruktuuri loomist või kasutamist, mida ei saa jälgendada ja mis võimaldab tal piirata pääsu turule, kus üldist majandushuvi pakkuvat teenust osutatakse, või muudele asjaomastele turgudele. Sellisel juhul võib olla asjakohane nõuda, et konkurentidele antaks sobivatel tingimustel õiglane ja mittediskrimineeriv juurdepääs infrastruktuurile.
59. Kui konkurentsimoonusi põhjustab ülesande andmine ning see takistab tulemuslikult rakendada või jõustada liidu õigusakte, mis on mõeldud siseturu nõuetekohase toimimise tagamiseks, uurib komisjon, kas avalikku teenust saaks pakkuda vähemmoonutaval viisil, näiteks rakendades täielikult liidu sektorikohased õigusaktid.

2.10. Läbipaistvus

60. Asjaomane liikmesriik peab iga üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise eest käesoleva teatise kohaselt antava hüvitise puhul avaldama internetis või muul sobival viisil järgmise teabe:
- a) punktis 14 osutatud avaliku arutelu või muu sobiva menetluse tulemused;
- b) avalike teenuste osutamise kohustuse täpne laad ja kestus;
- c) asjaomane ettevõtja ja vajaduse korral territoorium;
- d) ettevõtjale igal aastal makstavad abisummad.

2.11. Otsuse 2012/21/EL artikli 2 lõikes 1 sätestatud tingimustele vastav abi

61. Punktides 14, 19, 20, 24, 39, 51–59 ja punkti 60 lõikes a sätestatud põhimõtteid ei kohaldata abi suhtes, mis vastab otsuse 2012/21/EL artikli 2 lõikes 1 sätestatud tingimustele.

3. ARUANDLUS JA HINDAMINE

62. Liikmesriigid annavad iga kahe aasta järel komisjonile aru käesoleva teatise järgimise kohta. Neis aruannetes tuleb anda ülevaade käesoleva teatise kohaldamisest teenusepakkujate erinevate sektorite suhtes, sealhulgas:
- a) käesolevas teatises sätestatud põhimõtete kohaldamine teenuste suhtes, mis on hõlmatud teatise kohaldamisalaga, k.a asutusesiseselt pakutavate teenuste suhtes;
- b) käesoleva teatise kohaldamisalasse kuuluvatele ettevõtjatele antud abi kogusumma jaotatuna majandussektorite ja abisaajate kaupa;
- c) teave selle kohta, kas käesolevas teatises sätestatud põhimõtete kohaldamine asjaomase teenuseliigi puhul on põhjustanud raskusi või kolmandate isikute kaebusi ning
- d) mis tahes muu komisjoni poolt nõutav teave käesolevas teatises sätestatud põhimõtete kohaldamise kohta, mis täpsustatakse aegsasti enne aruande esitamistähtaega.

Esimene aruanne esitatakse 30. juuniks 2014.

63. Peale selle peavad liikmesriigid vastavalt nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999 (millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks)⁽¹⁾ (praegu aluslepingu artikkel 108) ja komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 794/2004 (millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks)⁽²⁾ nõuetele esitama komisjonile iga-aastaseid aruandeid käesoleval teatisel põhinevate komisjoni otsuste alusel antud abi kohta.

64. Aruanded avaldatakse komisjoni veebisaidil.

65. Komisjon kavatses käesoleva teatise läbi vaadata 31. jaanuariks 2017.

4. KOMISJONI OTSUSEGA SEOTUD TINGIMUSED JA KOHUSTUSED

66. Vastavalt määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 7 lõikele 4 võib komisjon lisada positiivsele otsusele tingimused, mille täitmisel võib abi lugeda siseturuga kokkusobivaks, ja sätestada kohustused, mis võimaldavad jälgida otsuse täitmist. Üldist majandushuvi pakkuvate teenuste valdkonnas võivad tingimused ja kohustused olla vajalikud eelkõige tagamaks, et asjaomastele ettevõtjatele antav abi ei põhjusta konkurentsi ega kaubanduse moonutusi siseturul. Korrapärased

⁽¹⁾ EÜT L 83, 27.3.1999, lk 1.

⁽²⁾ ELT L 140, 30.4.2004, lk 1.

aruanded või muud kohustused võivad olla vajalikud, kui tegemist on üldist majandushuvi pakkuva teenusega seotud konkreetse olukorraga.

5. KOHALDAMINE

67. Komisjon kohaldab käesolevas teatises sätestatud põhimõtteid alates 31. jaanuarist 2012.
68. Komisjon kohaldab käesolevas teatises sätestatud põhimõtteid kõigi talle teatatud abiprojektide suhtes ja teeb otsuse nende projektide kohta kooskõlas nende põhimõtetega isegi juhul, kui projektidest on teatatud enne 31. jaanuari 2012.
69. Komisjon kohaldab käesolevas teatises sätestatud põhimõtteid ebaseadusliku abi suhtes, mille kohta ta teeb otsuse pärast 31. jaanuari 2012 isegi juhul, kui abi on antud enne nimetatud kuupäeva. Kuid kui abi on antud enne

31. jaanuari 2012, ei kohaldata selle suhtes käesoleva teatise punktides 14, 19, 20, 24, 39, ja 60 sätestatud põhimõtteid.

6. ASJAKOHASED MEETMED

70. Komisjon teeb vajaduse korral ettepaneku võtta meetmeid aluslepingu artikli 108 lõike 1 tähenduses, et liikmesriigid avaldaksid ühe aasta jooksul pärast selle jõustumist nimekirja avaliku teenuse osutamise eest makstava hüvitisega seotud olemasolevatest abikavadest, mis tuleb viia 31. jaanuariks 2013 kooskõlla käesoleva teatisega, ja et nad viiks need abikavad käesoleva teatisega kooskõlla 31. jaanuariks 2014.
71. Liikmesriigid peaksid kinnitama komisjonile 29. veebruariks 2012, et nad nõustuvad kavandatavate asjakohaste meetmetega. Kui komisjon vastust ei saa, järeldeb ta, et asjaomane liikmesriik ei ole ettepanekuga nõus.